

Honnyi Levelek, Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 21.

A Magyar Kurir 21-dik darabjához.

B é t s

Hir-adás. — A' Cs. K. Közönséges-Statusadosságok' Kassája által ezennel közönségesse tétettetik, hogy az 1815-dik esztendőben Mártziusnak 29-dik napján kezdődött, ötven millióból álló, költsönözés, már most kezárattotott, melyhezképpest itt Bétsben a' folyó Mártziusnak 8-dik napja után, a' tartományokban pedig az ott lévő Kassák által közönségessetétendő nap után, semmi további bétevések el nem fogadtatnak.

Ugyantsak a' Bétsi Udvari Német ujságbán jött-ki az itt következő izikkely is: —

„Alig mútatták meg magokat a' békességnek állandóságát reméltethető környúlások, hogy az armádának jó számmal való kisebbítettése eránt azonnal rendelések tétettek oly czélzással, hogy a' finansziának és a' tartományoknak könnyebhülés szereztessek. Már most az egészen állandóvá tétett 's bizonyos kezességen fundáltatott békességnek elkövetkezésével megengedni méltóztatott ó Felsége, hogy a' katonaságnak szabadsággal való elbotsáttatása, melly eddig, a' 160 emberekből álló Kompániaknál 140 emberig tsak a' Német Gyalogságnál vala megengedtetve, minden Kompániákra kiterjesztődjön, úgy hogy mind ezek, 160 em berről 80-ra szállitathassanak-le, és hogy ez a' leszállitás még a' Vadászokra is kiterjesztethessék, a' hol eddig tsak egy-egy különös tekintetet érdemlő esetekben történt a' szabadsággal való elbotsáttatás. Ez a' jóltévő rendelés sok ezer munkás kezeket vissza szerez a'

szántásvetés és kézi szorgalmatoskodás melé, a' honnét az utóbbi háborus esztendőken elvonattattak vala, 's eza' ditsósségesea vissza nyert békességnek egy igen fontos resultatuna, a' melly boldog jövendővel biztat bennünket.“

Ó Cs. Kir. Felsége kegyelmesen méltóztatott a' Cs. Kir. Kamara' Vice-Elölülőjét 's a' Szent István Rendje Ritterét, *Barbier Miklós Andrianus* Ritter urat, a' Státusnak tett 49 esztendőtől fogva való szolgálataira nézve, mind két nemen lévő maradékaival egyetemben, minden taksa fizetés nélkül, *Austriai Báróvá* tenni.

Elegyes dolgok.

Nápoly városában elégett Fébr. 13-dik napján estve a' *S. Carlo* theatroma, a' melly talám egész Európában leg szebb és legnagyobb volt. A' gyuladás úgy történt, hogy a' munkások egy minden féle gyuladó portékákkal tele lévő szobában egy lámpást, égyve ott felejtettek, 's a' szoba' ablakai nyitva lévén, a' szél a' lámpásból széllyel szorta az eleven szikrákat a' könnyen lángot vető portékákra. Nagy szerentse, hogy a' theatrommal özszeragadva lévő Királyi ház megtartathatott.

Frantzia ország. — Az *Alsó Ligerisi* departamentben az ítélőszék 16 embereket öt esztendőtől fogva hétig való fogságra ítelt, lármaára ingerlő beszédért és a' lármas özszeügyülekezésekben való részesülésért.

Princz *Berry*, mint mondják, a' *Nápolyi* Királyi Familiába fog házasodni, és hogy a' *Nápolyi* Koronaörökösi Aprilis végén Párisba várják, 18 esztendő leányával egygyütt.

Nemzeti Magyar Muzeumrol.

A' M. Kurír' Olvasói közzül azokra nézve, kik a' Pesti újságnak néhány darabjaiban a' *Magyar Nemzeti Muzeumrol* kijött szép előadást nem olvasták, nemzeti kötelességnek tartottuk azt, ezen toldalékban egyszerre kinyomtatván, elküldeni: —

Hazafiai örömmel kezdünk ezen intézet' állapotjának lerajzolásához; mivel előre érezzük, hogy minden érdemes Olvasóink velünk egygyütt fognak örvendeni mind fényes kezdetén, mind rövid idő alatt tapasztalt jeles nevedezésén, mellyen a' Magyar Hazafiság mintegy vetélkedve látszott iparkodni. Ezen nevezetesen Intézet maga felállítását ama nagy lelkű Hazafiúnak Sárvári Felső-Vidéki Gróf *Szécsényi Ferentz* Ur Excellentiájának köszöni, a' ki a' Hazához, és a' Tudományokhoz vonszó szeretetből, az ő fényes Nemzetségének mintegy örökös tulajdonságaiból, jövedelmeinek nagy részét arrá fordította, hogy mind azon munkákat összevgyűjtse, mellyek a' világnak akármelly részében a' legrégibb időktől fogva mostanig készültek, és akár egészen akár csak valamely részben Magyar Országot illetik. Ezen nagy fáradságú és temérdek költségű igyekezete által összeszerzette azt a' sok ezer kötetekből álló drága könyves kintset, a' mellynek Catalogusa a' nagy lelkű Grófnak költségén megkészült, és két jeles Tudósoknak: u. m. boldogult *Denis Mihály* Apátur, és boldogult *Engel Keresztely* Uraknak előljáró beszédjeikkel felékesítettven már 7 kötetben kinyomtatott. Ezen tudós lajstromok, mellyek tovább is folytattni fognak, nem jutottak ugyan a' Könyvtáros boltokba: hanem a' tudós Intézetnek, a' tudományok Pártfogóinak, és a' tudós

férfiaknak ajándékkul küldettek meg. De ezen nemes lelkű Maecenás a' nyomtatott Könyveknek illy ritka és gazdag gyűjteményével meg nem elégedett: hanem egyszersemind arra fordította bőszt figyelmetességét, hogy a' tudós Kézírásokat is, mint a' tudományoknak hasonló segédeszközeit, megszerezze. Ezt is nagy költséggel és szorgalmatossággal végbe vitte, és a' mit csak összevgyűjteni lehetett, költség kímélés nélkül megszerezvén annyi betsz kézírásokat összeallított, hogy azoknak csak lajstromok három kötetekre megyen, és a' könyvek' lajstromához toldalékul a' bőkezű fő Méltóságnak költségén most nyomtatattik. — Különös figyelmetességét fordította a' nagy Hazafi a' Magyar Országi Pénzek gyűjteményére is, mellyeket Tudós *Schönvisner* Apátur Ur által jeles magyarázatokkal megvilágosittatván, 2 részben Pesten kiadatott, és rézre metszett táblakkal is felékesítettett. Ezen tudós munkát utóbb *Tekint. Miller* Ferdinand Ur folytatta, 's így támadott az említett két részekhez egy nevezetes toldalék is, melly szinte úgy kinyomtatott. Ezen gazdag gyűjtemény, hogy még a' szekrénye által is hazafiságot mutasson és gerjeszthessen, a' szép és nemes érzésű Méltóság válogatott Magyar Országi fából 20 olyan díszes szekrényeket készítettett, mellyek ezen ritka gyűjteménynek látását kellemetesebbé és alkalmasabbá teszik. — Talált még a' nemes lelkű Grófnak szorgalmatossága olly más tudós tárgyra is, melly kevés embernek figyelmetességét nyerte volt eddig meg: de most megérdemli mindeneknek tsudáját is. Öszevgyűjtette t. i. Magyar Országnak, és annak Koronájához kaptsolt tartományoknak mind nyomtatott, mind raj-

zolt mapájit; úgy nem különben a Magyarok által készült rézre metszett képeket, vagy Magyar Ország városainak, várainak, úgy Magyar Férfiaknak képeiket is. Melly gyűjtemény különösen meggazdagodott a Magyar Orzági Familiák' címerekkel és petsétekkel. Mind ezek szép rendbe szedettetvén különös tokokban tartatnak. — Minekutána ezen nemzeti kintseknek gyűjteménye mind sokaságára, mind tellyességére nézve nagyra szaporodott, a nagy lelkű Gróf végbe vitte azon áldozatot, mellyre annyi esztendők óta, s annyi fáradsággal és költséggel törekedett. 1802-dikben az akkori Ország-gyűlésén bemutatva a Nemzetnek ezen külömbfele ágú nagy ajándékát, mellyet akkor valamint ő magas érzésű hazafiságból tselékedett, úgy a' nemzet is köz örvendezéssel, tisztelettel és báladátsággal fogadta-el, s hogy ezen nagy áldozatnak emlékezete örökre fentartassék, Szécsényi Országos Bibliothekájának (Bibliotheca Szécsényiano Regnicolaris) nevével tisztelte meg; Ő Császári Királyi Felsege pedig Ferencz Kegyelmes Urunk oly kedvezéssel fogadta, hogy ezen köz haszonra felnyittatott Intézetet különös Diploma által megerősítette, és abban a' nagy lelkű Grófnak és az ő maradékainak megengedte, hogy az Intézet-bez a' Gondviselőt, és az alsóbb Tiszteket kinevezhesse. — Ezen országos gyűjtemény' bővítésére első tett szembetűnő lépest Nagy Méltóságú Gróf Szécsényi Ferencz született Gróf *Festetics Juliána* Asszony Ő Excellentiája, midőn hasonló hazafiúi lélektől elesztetvén a' férjének ajándékát szépen rendbe szedett, és elég bőványok' és érczek gyűjteményével gazdagította. — 1804-dikben ezen gyűjtemények öszveségesen Pestre hozattattak, és az egykori Paulinusok' Klastromának Bibliothekájában felállittatván, a' közönséges hasznosétre kinyittattak. A' nemes szívvű nagy Hazafi meg nem elégedett első ajándékjával; hanem, minekutána azt már

a' Nemzetnek tulajdonává tette is, fáradozatlan buzgósággal szaporította, és mai napig is szaporítja. Ily nemes példa nem maradhatott foganatlan. Azért sok jeles Hazafiak azt külömbfele adományaikkal bővítették, úgy, hogy midőn 1805-dik esztendőben Pesten az említett Paulinusok' Klastromában közönséges Seminarium felállittatnék, ezen Országos Bibliothekának már tagasabb hely kívántatott, melly az akkori környülállásokhoz képest a' templom mellett lévő nagy Seminariumban választatott, s 1806-dik esztendőben ezen Nemzeti Kintsek oda is által tétetett.

A' Hazafiaknak tudós munkákban tett adakozásaik, és sok jeles Férfiaknak gyakor látogatásuk világosan megmutatták, hogy a' Nemzet ezen tudós Intézetet igen nagyra bétűli. E' Nagy tekintet tehát azon gondolatot szűlte, hogy az Intézetnek nagyobb kiterjedést adni, és tagasabb épületet szerezni méltó volna. Ezt egyéb Európai Nemzetek' példája tanátslotta. Nem látszott semmi helyesebb név, mint a' *Nemzeti Magyar Muzem* neve, melly által egyszersmind a' Nemzeti ditsőségnek egy jeles emlékjel emeltetnék. Ez annál alkalmasabbnak látszott; mivel az új kiterjeszkedés szerént a' Muzemba mind a' Természet adományai, mind a' mestersek' művei felállittatni rendeltettek, hogy a' hazának magzatai annak minden kintseivel itten megismérkedhessenek. De e' végre szükséges volt, hogy az esztendőnként kívántató költségekről, és a' Nemzet méltóságához illő épületről is rendelés tésessék. A' Tisztviselők' fizetéseikre megkívántató Capitalisoknak megszerzése, és szaporítása nagy részben *Tek. Miller Ferdinand* akkori Bibliothecarius Urnak szorgalmatossága által ment végbe; hanem az épületnek való hely és költség nagyobb közbenjárást kívánt. *Jósef Cs. K. Fő Herczeg*, Országunk Nádorispánya, a' Nemzeti ditsőség eránt való magas érzéséhez képest ezt fő gondoskodására méltónak ismerte,

és 1807-dikben Nagy Múltóságú *Grassalkovics Antal* Hercegnél azt végbesítte, hogy hazafiúi nagy lelketől éllesztetvén a hatvani-kapunkivül lévő tágas-kertjét az Univerzitásnak Botánicus kertjével feltserélné, s ezt ugymint a városban fekvő díszes helyet a Nemzeti Magyar Múzeumnak felépítésére ajándékozná. Így meg lévén a hely, az épületnek Píánuma is megkészítettett, s még azon esztendőben (1807) az Ország Gyűlésének elejébe terjesztetett. A sok fontos foglalatosságok nem engedték ugyan, hogy az Ország Rendei e tárgyról bővebben tanátskozzanak: de azt még is végbe vitték, hogy Nagy Múltóságú Gróf *Szécsényi Ferentz* O' Excellentiájának adománya a Nemzeti Múzeum fundálására fordíttassék. Ezen törvényes elfogadásnak igen nagy haszna lett; mert a hazatért Követek sokakat jeles Summak' ajánlására bírtak. De fényesebb volt az 1808-dik esztendei Ország Gyűlésének rendelete; mert, midőn Nagy Múltóságú *Grassalkovics* Hercegnék ajándéka a Torvénybe iktattatnék, az Ország Rendei által a Nemzeti M. Múzeumra való felvigyázás az Ország Palatinusára bizattatott, és áltáljában megrendeltetett, hogy minden Jurisdicziók, és magános személyek ezen köz hasznú czélnak segítésére serkentessenek. Így rövid idő alatt 500,000 forint öszvegyűlt.

A köz buzgoság mind inkább nekedni látszott, és 1810 s 1811-ikben a Nemzeti Múzeumnak gyűjteményei jeles ajándékokkal nevedétek. Nevezetesen az Ásványok' és Érczek' gyűjteménye annyira szaporodott, hogy már több szobákat kívánt s ugyan azért annak különös Gondviselő is rendeltetett. A régi monumentumok, és a magyar mesterségnek remekművei szinte azon szerent több és tágasabb helyet kívántak. De a papíros pénznek változása miatt 1811-dikben az Intézetnek töke pénzai annyira megkisebbedtek, hogy a szükséges épületeknek felállítatására már nem valának elegendők. Azért ugyan azon

esztendőben az Ország' gyűlésének elejébe terjesztetett egy bőséges tudósítás az Intézetnek nevededéséről, és akkori állapotjáról, egyszersmind javaslatok is tettek a tőkepénzek' megszorításokról, és az alkalmatos épületek' felállítatásáról. De ezen Ország' gyűlésén is sok fontos tárgyakatolták a Rendeket, hogy ezen tárgyról érdeme szerent nem tanátskozzanak; azért a pénzbéli erőhöz képest azzal kellett megelégedni, hogy a Múzeum' gyűjteményei, csak jó állapotban tartassanak, és a jövedelmek a Tisztviselőknek fizetésére, és az épületnek megtartására fordíttassanak: de ezen kedvetlen környüállásokban is 1812 és 1813ban Hazafiaknak buzgoságok, és a Tisztviselőknek szorgalmatoskodásaik által az Intézet sok részben gyarapodott: a Bibliotéka, a Magyar pénzek' gyűjteménye, és az Ásványok' s Érczek, nem csak szám szerent: hanem belső betsekre nézve is jelesen meggazdagodtak. Azon kívül új pénzbéli gyűjtemények is kezdettek: u. m. a Görög és Római pénzekből, mellyek valóban e rövid időhöz képest már most nagyobbnak nevezetethetnek. A nagy czélhoz képeest mindenkor nagyobbra törekedő igyekezet tanátsossá tette, hogy a felállítandó épületekre, és azokkal öszve kaptsolandó kütömbféle használatokra tekintvén a Botánicus Kertnél tágasabb hely, szereztessék. E' végből Mélt. Gr. Batiyáni Antaftól a Ketskeméti kapunál az Országúton lévő ház és kert megvetetett; ellenben a Botanicus kert a Nemzeti Múzeum' javára elodattatott. Ezen vásárlás a helynek temérdek térségén kívül mindjárt azt a hasznót hozta, hogy a fenálló épületnek egy részében a Tisztviselőknek alkalmatos lakás készíttetethet, és a természeti gyűjteményeknek illendő szobák rendeltethetnek. Ezen czélhoz képest 1814-dikben az épület elkészíttetett, és Augustus hónapban a természeti gyűjtemények, és a Régiségek oda által szállíttatnak, hogy így a Nemzeti Múzeumnak legalább egy

része a' jövendőbeli maradandó helyét foglalja-el. De méltán reménylhetni, hogy azon nagylelkű Hazafiak, kik 1808-ikban olly bőkezű adakozással elősegítették ezen szép intézetet, nem sokára annak egy méltóságos épületet fognak állítani, mellyben az egész Intézetnek minden ágai, a' Nemzetnek ditsőségére, egygyütt díszkeskedhessenek.

Ezen tudományos Intézetnek külömbféle kintsei három fő részekre vagynak felosztatva: u. m. I. A' Literatura tárgysaira; II. Az emlékeztető tárgyakra (Monumenta). III. A' Természet' és Mesterség' műveire. Az elsőben foglaltatnak 1). a' Magyar Országot illető nyomtatott Könyvek, és Mappák. Csak egyedül a' könyveknek száma réá megy 7577 kötetre. — 2). A' Historiát, Geographiát, a' Pénzeket és Régiségeket illető segítő Könyvek, mellyek 2922 kötetből állanak. 3) A' Kézírások' gyűjteménye, melly az idő és a' tárgyak' rende szerént vagyon elintézve. Ez 21,210 Darabot foglal magában.

A' második rész két ágra oszlik: u. m. 1). A' Régiségekre, és 2). A' közép és újabb idöket illető tárgyakra. Az elsőhöz tartozik a) a' Görög, Római, és egyébb régi Pénzek gyűjteménye, melly öszveségesen 5016 Darabból áll. — b) a' Magyar Országban találtatott Római Bálványok, Eszközök, Edények, és Fegyverek. c) Római Koporsók, Felirások, Mértföld-jelek. d) Római Pecsétek és Gyűrök. — A' másodikhoz, u. m. a' közép és újabb idöket illető tárgyakhoz tartoznak a) a' Magyar Pénzeknek csak nem tökéletes gyűjteménye, melly 2772 Darabból áll. b) Magyar Czimerék, Czimeres Gyűrök, és Pecsétek. c) Régi magyar Fegyverek, és házi készületek, mellyek az idő rendje szerént vannak elintézve.

A' harmadik fő rész ismét két ágra szakad: u. m. 1). a' Természet adományaira; 2) a' Mesterség műveire. — Az el-

sőhöz tartoznak a) Egy igen telyes és tudományos rendbe szedett Ásvány' gyűjtemény, mellyben a' Magyar Országiak gazdag példákban látszanak; az itthon nem találtatók pedig költsökkal pótoltatnak. Az egész gyűjtemény áll 5230 Darabból. b) A' Magyar Országi Érez' gyűjtemény, az ő termő helyeikkel, és annya földekkel. c) Növények' gyűjteménye, mellyben minden Magyar Országban önként termő, vagy ide általültetett plánták felalaltatnak. d) Minden Magyar Országi fak' gyűjteménye. e) A' Magyar Országi állatok' gyűjteménye. f) A' Magyar Országban kiásatott ritka állatoknak tsontjaik. — A' második ághoz tartoznak a' Magyar Mesterségnek művei, és a' Magyar Országban felállítatott Masináknek vagy épületeknek modelláik.

Ezen nevezetes Intézetnek gondviselése és igazgatása az Ország Nádor Ispányának felvigyázása alatt a' következők Tisztviselőkre vagyon bizattatva. u. m. 1). a' Directora, a' ki most Tek. és T. Brassói *Miller Ferdinand Jakob* Ur. Ennek fő igazgatása alatt vagyon az egész Intézet; ő térszen tudósításokat az Ország Nádor Ispányának, és egyenesen attól veszi a' megkívántató parantsolatokat, ő vezeti a' tudományos levelezéseket az Intézetnek nevében mind a' közönséges Hivatalokkal, mind a' Tudósokkal; ő teszi az apróbb költségeket, és azokról számol; az ő kötelessége a' Nemzeti Muzeum' gyűjteményeit gyakrabban megnézegetni; s az Intézetnek Tisztjei és szolgálói az ő igazgatása alá vannak rendeltetve; a' fizetése 2000 forint. 2). A' Bibliothekának Gondviselőjére, a' ki most Tek. és Tudós *Horváth István* Ur több N. Vármegyék' Tábla Bírája. Ezen érdemes Hazafi ő Császári Királyi Fő Hercegsége Nagy Méltóságú Gróf *Szécsényi Ferencz* ő Excellentiájának ajánlására, az ő ismeretes jeles tudományára s tapasztalt nagy szorgalmatosságára nézve az Országbírói Hivatalnak Titoknokjából méltóztatott Bibliothecariussá nevezni, melly

hivataljába 1816-dik esztendő Jan. 1-ső napján lépett. Fizetése addig is, míg az Intézetnek pénzheli ereje a' fizetésre nézve más rendelést enged, 1000 forint. 3). A' Természeti Gyűjtemények' Első Gondviselőjére, a' ki most Tek. és T. *Tchel Lajos* Ur az Orvosi Tudománynak Doctora. Fizetése 1200 forint. 4). A' Pénzek és Régiségek' Gondviselőjére, a' ki most T. T. *Haliczky* Antal Ur, fizetése 500 forint. 5). A' Természeti Gyűjtemények Gondviselőjének Segédjére, a' ki most Tudós *Jónás* József Ur, Fizetése 500 forint. — Ezen Tisztviselőkön kívül vagon még az Intézetnek négy szolgálja. — Mind a' Tisztviselőknek mind a' szolgálknak a' M. Múzeum épületeiben szabad lakások vagon.

Az Intézetnek tőkepénze a' papiros pénznek 1811-dik esztendőben lett változástól óta 140,000 forintra szállott, melly interestekre adattatván esztendőnként 8400 forinthez. Ezen kívül a' fundált ajánlások esztendőnként tesznek 2600 forintot, és így a' N. Múzeumnak esztendői egész jövedelme megyen 11,000 forintra. A' jövedelmekből fizettetnek a' Tisztviselők és a' szolgálk, melly fizetések 6295 forintra mennek. A' fenmaradó jövedelem a' folyó költségekre fordítatik: u. m. a' tudós segedelmek megszerzésére, az épület fenntartására s a' t. — Mind a' tőke-pénznek, mind a' jövedelmeknek gondviselése és kiszolgáltatása a' Nádor Ispánnak felvigyázása alatt, az Ország Cassájára vagon bízattatva. Ez esztendőnként számol, és minden esztendőnek a' végével nem csak az Intézetnek egész állapotjáról: hanem a' tőkepénzekről és számadásokról is az Igazgató Kormányzéknek tudósítások tételnek; azon kívül minden Országgyűlésen a' Rendeknek hóvebb tudósítás mutattatik-be az Intézettről, annak igazgatásáról, és gondviseléséről, a' megkívántatható rendelések tetele vége t.

A' Nemzeti Múzeum' kintseinek közhasznúvá tételére mindéneknek hetenként bizonyos napokon a' heménntel reggeli órákban megengedtetik. De, a' mi ezen jeles Intézetnek hasznát vég nélkül fogja nevelni, abból áll, hogy Ó Császári Fő Hercegsége az Ország' Nádor Ispánya Ó Császári Királyi Felségének olly feltételt mutatott-be, hogy a' Múzeummal a' tudományok kedvellőjiből és barátiból, egy társaság kaptassék össze, mellynek fő czélja legyen a' Múzeumbeli tudományos gyűjtemények által a' hazai historiát, a' régiségeket és a' természeti historiát felvilágosítani, és ezen ismereteket a' Hazával nyomtatásban közölni. Minthogy Ó Császári Királyi Felsege a' tudományoknak nemcsak nagy barátja; hanem hathatós oltalmazója is: méltán reménylhetni, hogy az említett bőlts feltétel, egész Hazánknek régen óhajtott öröme, felséges helybenhagyás által, valósággra fog lépni.

A' Pesti közönséges újságlevelekben ezeket olvassuk: —

A' Pest és Buda közt lévő jég a' napokban több ízben megindult: de megint megállott, úgy hogy tegnap is szabadon jártak, minthogy éjtzakákon hidegek lévén e' második jég az előbbinél is erősebb lett. — Némelly alsóbb tájakon p. o. Paks és Kalotsa között az első jég sem takarodott volt el, midőn ellenben tudjuk a' közönséges levelekből, hogy Pozsonynál tellyességgel nem; Esztergomnál pedig csak rövid időre állott-be a' Duna. —

Felséges Urunk Fő Tisztelendő *Döme Károly* Urat, mint jeles érdemű Lelki Pásztor, és nevezetes magyar Literátort, kit Ó Exzellentziája Mélt. *Rudnai Sándor* Erdélyi Püspök, az Izsai Plébániából a' maga Udvarába meghívott, a' Gyula-Fehérvári Káptalannak tisztelétbéli Kanonokjává nevezni méltóztatott.